

PRÁVO A PASTORACE: KONFLIKT, NEBO SHODA CÍLŮ?

Leszek Adamowicz

Během různých diskusí na téma přítomnosti práva v církevním společenství v pokoncilní době se objevil také proud, který neguje jakoukoli potřebu existence kodifikovaného práva s ohledem na to, že církev jakožto společenství vycházející ze základu, jímž je Kristus, a organizované dle příkázání lásky k Bohu a bližnímu údajně nepotřebuje žádné jiné právní předpisy. V tomto kontextu stojí za to podívat se, nutně však jen do jisté míry, na slova posledních papežů na téma vztahu práva a pastorage.

1. Některé současné koncepce kanonického práva¹

Italský jezuita Gianfranco Ghirlanda v rámci analýzy biblického kontextu kanonického práva konstatuje, že účelem práva a disciplinárních nařízení nejsou odvěta či trest, ale dobro jednotlivců a společenství – spása (1 Kor). Tentýž autor při syntéze biblické doktríny dospívá k tomto závěru: „Základním zjištěním je, že všechna pravidla, normy i pozitivní právo mají v křesťanském společenství smysl jen ve vztahu ke Kristu. Jednání věřících v jejich vzájemných vztazích či řád společenství nejsou založeny jen na samotných pozitivních právních aktech, ale také na společenství s Kristem. Norma nenachází v životě křesťana svůj smysl v tom, že vytváří řád, který by měl naplňovat, nýbrž

v tom, že je plodem sebepoznání společenství jednotlivců i společenství jako takového v jeho spojení s Kristem. Povinnost dodržovat právo v křesťanském společenství nevyplývá z toho, že je právo dáno a promulgováno oprávněným zákonodárcem disponujícím mocí, ale nade vši pochybnost z toho, že je oživováno Duchem Kristovým. Pozitivní právo křesťanského společenství by mělo nejen ukazovat na hříchy, ale především by mělo stanovovat, co je správné jednání, aby byl zachován vnitřní zákon lásky skrze působení Ducha Svatého za účelem posílení a obnovy společenství s Bohem a bratry v Ježíši Kristu. Církevní zákonodárce, ať již při kodifikaci norem, nebo při jejich obnovování, by je měl konfrontovat s tajemstvím spásy, jež se zpřítomňuje v životě jednotlivých věřících i celého společenství.“²

Dle názoru švýcarského teologa a kanonisty Libera Gerosy, navazujícího na myšlenku biskupa Eugenia Corecca, je konečným cílem právní struktury církve realizace Eucharistie a to, že se kanonické právo tímto způsobem stává součástí svátostné povahy celého tajemství církve. Prvotní jádro právní struktury nového Božího lidu je tedy ukotveno v samém pozitivním právu Božím (*ius divinum positivum*). Toto konstatování nezatemňuje, ale naopak ukazuje ve správném světle skutečnost, že ve společenské struktu-

ře církve hraje svou roli také přirozené právo Boží (*iūs divinum naturale*), byť jen druhořadou, tj. pomocnou.³

Naproti tomu Polák Remigiusz Sobański, vystudovaný teolog a praktikující právník, tvrdil, že se za předpokladu, že je církev při kodifikaci práva věrna svému poslání a že se řídí Pánovou vůlí, relativizuje otázka, zda příslušná instituce nebo norma vyplývá přímo či jen nepřímo ze zjevení a jak daleko sahá lidský podíl na jejím utváření. Jde o to, aby celé církevní právo bylo v souladu s posláním, které mu světil Kristus. Toto spásné poslání plynoucí z Boží vůle má církve na paměti, je-li přesvědčena, že proklamuje Boží zákon, a stejně tak v situaci, kdy na tento zákon v zájmu jeho realizace nabaluje své kodifikované právo.⁴

2. Koncepce kanonického práva bl. Jana Pavla II.

a) Papežská vize práva

Zamýšlíme-li se nad pontifikátem Jana Pavla II. ve vztahu k právu, nelze začít jinak než krátkou reflexí pokusu o interpretaci papežových myšlenek týkajících se práva obecně, zvláště práva církevního.

Jan Pavel II. se mnohokrát vyjadřoval na téma nedotknutelnosti lidské důstojnosti, jíž „je třeba chránit v první řadě péčí o mravy, a až následně právně“.⁵ Takto Svatý otec vyjadřoval správný poměr: převahu morálky nad právem, jehož normy by měly čerpat svou inspiraci z antropologických základů. Primát lidské osoby a primát jejích nedotknutelných práv zapsaných v srdci každého člověka by měly současné právní systémy vést nutně k tomu, aby „je uznaly za původnější než státní právní systém a zajistily možnost jejich

uplatňování“. Právo existující nutně ve společnosti je spjato s pojmem „právního státu“, jež má mít za úkol vytvářet „lidem možnosti k tomu, aby naplňovali své transcendentní cíle, k nimž byli stvořeni“, a k „povinnostem státu patří zajistit jim vhodné právní uznání“. V tomto smyslu Svatý otec také upozorňoval, že „úcta k náboženské svobodě je nejen kritériem koherence právního systému, ale také kritériem vyspělosti svobodné společnosti“.⁶

Starost o personalistický charakter právních systémů Svatý otec vyjádřil při mnoha příležitostech, počínaje každoročním setkáním s diplomatickým sborem akreditovaným u Svatého stolce, přes projevy své a svých zástupců na fóru OSN, Evropského parlamentu a jiných mezinárodních organizací a konče setkáními se státníky, politiky a diplomaty. Také papežova setkání s právníky obvykle dávala možnost vyjádřit se k podstatným tématům spjatým jak s teorií, tak i s konkrétní právní praxí (např. setkání s katolickými právníky v Itálii na téma ochrany nezletilých 6. prosince 1996,⁷ nebo také setkání s policejními prezidenty zemí Evropské unie 2. dubna 1996, během něž upozornil na úkoly policejních sborů při službě společnosti⁸).

Papežovy výzvy k dodržování lidských práv, jež jsou základem kodifikovaného práva, bylo možno slyšet na všech kontinentech během jeho apoštolských cest. Byly proneseny jakoby osobně k těm, kteří právo utvářejí a aplikují.

Zvláště je třeba zdůraznit papežovu starost o dodržování práv rodiny, žen a dětí, o zaručení práva na život, práva na svobodné vyjadřování názorů a náboženskou svobodu, a konečně o spravedlivé právo pro chudé a zadlužené národy a státy.

Zvláštní místo v učení Jana Pavla II. zau-

jívalo samozřejmě interní právo katolické církve. V mnoha projevech k zaměstnancům římské kurie, především apoštolského Tribunálu římské rotý, jakož i v početných dokumentech Svatý otec upozorňoval na to, že cílem kanonického práva „není nahradit v životě církve a věřících víru, lásku, charismata, a zvláště lásku. V kanonickém právu jde naopak spíše o to, aby zakládalo takový řád církevního společenství, který by na nejdůležitější místo stavěl lásku, milost a charismata a který by jim současně umožňoval uspořádaný rozvoj v životě církevního společenství či jednotlivých lidí, kteří k němu náležejí“.⁹ Kanonické právo „je třeba považovat za nezbytný nástroj, díky němuž je zachován odpovídající řád jak v životě jednotlivce a společnosti, tak i v činnosti církve“.¹⁰

Svatý otec svými výroky o kanonickém právu často navazoval na II. vatikánský koncil. Při příležitosti promulgace nového Kodexu kanonického práva konstatoval, že „nástroj, jakým je kodex, je plně ve shodě s přirozeností církve, jíž představuje především učení II. vatikánského koncilu chápané jako celek, a to se zvláštním zřetelem k jeho eklesiologické doktríně. Tento kodex lze tedy považovat za jakýsi velký přenosový pás, který tuto doktrínu, totiž koncilovou eklesiologii, přenáší do kanonistického jazyka. Lze konstatovat, že kodex je považován za jakési doplnění učení formulovaného II. vatikánským koncilem, především dvou konstitucí: dogmatické a pastorační“.¹¹ A dále: „Je třeba si přát, aby se nové zákonodárství stalo efektivním nástrojem, jehož pomocí bude církev moci konat v duchu II. vatikánského koncilu, a tak se jevit jako stále více příslušná ke své spásné úloze realizované na tomto světě.“ A konečně Svatý otec vybízel „všechny milované syny, aby zve-

řejněná ustanovení (tzn. právní normy) dodržovali s upřímným srdcem a ochotnou vůlí, posílení nadějí, že církevní disciplína znovu nabude své síly, a tak i spása duší získá s pomocí Nejsvětější Panny Marie, Matky církve, lepší oporu“.¹²

Pomocný charakter kanonického práva ve vztahu ke spásnému poslání církve nejdůležitěji a v návaznosti na antické kořeny vyjadřuje závěrečná věta kánonu 1752 CIC a článek 308 instrukce *Dignitas connubii*,¹³ jež konstatují, že *salus animarum in Ecclesia suprema semper lex esse debet*.

Se stejnou péčí papež přistupoval k vlastní kodifikaci, první v dvoutisíciletých dějinách církve, práva společného pro východní katolickou církev. V apoštolské konstituci *Sacri canones* z 18. října 1990 napsal: „Vůle římských biskupů, neměnná od doby počátků kanonické kodifikace východních církví, promulgovat dva kodexy, jeden pro latinskou církev a druhý pro východní katolické církve, dokazuje v dostatečné míře, že si přejí zachovat to, co je z Boží prozřetelnosti v církvi přítomno: spojena jedním Duchem dýchá jaksi pomocí dvou plic, Východu a Západu, a hoří láskou ke Kristu jakoby jedním srdcem se dvěma komorami.“¹⁴ A dále: „Kodex kánonů východních církví, který nyní vychází, by měl být považován za jakési nové doplnění učení předloženého II. vatikánským koncilem. Kanonické normalizace celé církve bude konečně dosaženo díky němu a dvěma zdroji, jež mu předcházely Kodexu kanonického práva latinské církve, promulgovanému v roce 1983, a apoštolské konstituce o římské kurii z roku 1988, připojené k oběma kodexům jako základní nástroj Římského biskupa ke ‚sjednocení spojujícímu celou církev‘ (*Pastor bonus*, 2).“¹⁵

V papežově pohledu na právo lze tedy poukázat na mimořádnou péči o jednotu lidského a církevního společenství, pomocný charakter práva ve vztahu k lidskému jedinci a jeho důstojnosti a také ve vztahu ke spásnému poslání církve.

b) Projevy k apoštolskému Tribunálu římské rotý

V projevu ze 18. ledna 1990 bl. Jan Pavel II. mj. řekl: „Pastorační duch, na nějž tak silně upozorňoval II. vatikánský koncil v kontextu ekleziologie společenství byl vyjádřen zejména v dogmatické konstituci *Lumen gentium*. Tento duch charakterizuje každý aspekt existence a činnosti církve. Tentýž koncil v dekretu o výchově ke kněžství jasně konstatuje, že je třeba v učení kanonického práva brát v úvahu tajemství církve v souladu s dogmatickou konstitucí o církvi. To platí *a fortiori* jak pro formulování práva, tak i pro jeho interpretaci a aplikaci. Pastorační charakter tohoto práva, to jest jeho funkce v rámci spásného poslání pastýřů církve i celého lidu Božího, nachází pevný základ v koncilní ekleziologii, podle níž jsou viditelné aspekty církve nerozlučně spjaty s aspekty neviditelnými, přičemž tvoří jedinou skutečnost po vzoru tajemství vtěleného Slova. Dále koncil neopomněl vymezit ani mnohé praktické dopady onoho pastoračního charakteru kanonického práva, když stanovil, že v konkrétních situacích lze právo a kanonické instituce vždy adekvátně přizpůsobit v zájmu dobra duší.“¹⁶

Dále řekl: „Při tomto pohledu je třeba se zastavit a zamyslet se nad jistou dvojnácností, snad pochopitelnou, což však neznamená že méně škodlivou, protože často podmiňuje pohled na pastorační charakter církevního práva. Její deformace spočívá v tom, že pas-

torační význam a úmysly jsou připisovány výhradně aspektům jako mírnost a lidskost, dávaných do přímé souvislosti s *aequitas canonica*, jinými slovy řečeno se má za to, že skutečnou pastorační hodnotu mají pouze výjimky ze zákonů, případné obcházení církevních procesů nebo sankcí a odlehčení právních formalit. Zapomíná se tak na to, že v přesném smyslu slova spravedlnost a právo – následně i obecné normy, procesy, sankce a všechny ostatní typicky právní projevy vždy, když se jeví jako nezbytné – jsou církví navrhovány pro dobro duší, a proto vytváří již svou podstatou pastorační skutečnosti.“¹⁷

„Právní a pastorační dimenze jsou v církvi putující po této zemi neoddělitelně spojeny. Existují v plné harmonii především s ohledem na svůj společný konečný cíl – spásu duší. Ale je zde i něco navíc. Ve skutečnosti je církevně právní činnost pastorační již ze své podstaty. Zvláštním způsobem se podílí na poslání Krista-Pastýře, jež spočívá v tom, že realizuje vnitrocírkevní řád spravedlnosti, jež je záměrem samého Krista. Pastorační práce pak, byť dalece přesahuje výlučně právní aspekty, v sobě vždy obsahuje aspekt spravedlnosti. Nebylo by totiž možné vést duše do království nebeského bez tohoto minima lásky a uvážlivosti, kterou nacházíme v bdění nad pečlivým dodržováním zákonů a všeho práva v církvi. Z toho vyplývá, že jakkoli opozice mezi pastoračním a právním charakterem je zcela mylná. Není pravda, že by se muselo právo stát méně právním, aby bylo více pastoračním. Musíme mít na paměti, že mnoha právním formulacím byla vždy vlastní velká elasticita, a to právě z příčin pastoračních. Současně je třeba respektovat požadavky spravedlnosti, jež mohou být mírněny výše uvedenou elasticitou, avšak nemohou

být negovány. Opravdová spravedlnost oživaná láskou a utvářená pravdou má v církvi vždy pastorační atribut. Nelze mluvit o praktikování autentické pastorační lásky, pokud nebereme předně ohled na pastorační spravedlnost.⁴¹⁸

O aplikaci kanonického práva procesního papež konstatoval: „Kanonické právo procesní má také onen pastorační charakter církevního práva. Ve vztahu k této otázce jsou slova Pavla VI. z jeho posledního projevu k apoštolskému Tribunálu římské rotý stále důležitá a aktuální: „Jste si vědomi toho, že kanonické právo jako takové, a tedy také právo procesní, jež je jeho součástí, vstupuje svými inspiracemi na úroveň ekonomie spásy, protože spása duší (*salus animarum*) je nejvyšším zákonem církve.“⁴¹⁹ Právo na spravedlivý proces má každý věřící (viz kán. 221) a současně jej vyžaduje veřejné dobro církve. Procesní kanonické normy jakožto právní prostředky vedoucí k trvalé spravedlnosti musejí být dodržovány všemi stranami zapojenými do procesu.“⁴²⁰

A konečně ve své poslední promluvě k pracovníkům Římské rotý papež Jan Pavel II. varoval: „V mých projevech k Římské rotě jsem se mnohokrát vyjadřoval k podstatným vazbám procesu na hledání objektivní pravdy. Především biskupové, ustanovení na základě Božího zákona za soudce ve svých společnostech, musejí být za to odpovědní. To jejich jménem soudy vyměřují spravedlnost. Biskupové jsou tedy vyzýváni k tomu, aby se osobně zasadili o zajištění vhodného složení soudů jak diecézních, tak i interdiecézních, jejichž moderátory jsou. Jsou také povoláni k tomu, aby verifikovali rozsudky z hlediska jejich souladu s pravým učením. Pastýři nemohou vycházet z předpokladu, že činnost je-

jich soudů je pouze ‚technickou‘ otázkou, jíž pověřují své soudní vikáře a od níž se tak mohou držet v povzdálí.“²¹

Kritériem inspirujícím jednání soudce je jeho *láska k pravdě*. Prvořadé a nejdůležitější je jeho přesvědčení o tom, že pravda existuje. Pravdu je třeba hledat s upřímnou touhou poznat ji navzdory všemu nepohodlí, jež může z takového poznání plynout. Nezbytnou věcí je postavit se *strachu před pravdou*, jenž občas může pocházet z obav, které lidi trápí. Pravda, jíž je sám Kristus (srov. J 8,32), nás osvobozuje ode všech forem kompromisu se lží.

Soudce působící jako pravý soudce, to znamená v souladu se spravedlností, nedovolí, aby na něj měly vliv emoce, falešný soucit nebo mylné koncepce, široce rozšířené v jeho okolí. Ví, že nespravedlivé rozsudky nejsou nikdy skutečně pastoračním řešením a že Boží hodnocení jeho činnosti má význam pro věčnost.“⁴²²

Soudce tedy musí dodržovat náležitě interpretované kanonické právo. Nemůže ztratit ze zřetele vnitřní provázanost právních norem s učením církve. Lidé se občas pokoušejí oddělovat církevní právo od učení Magisteria, jako by to byly dvě zcela odlišné sféry. Jen první z nich připisují právně závaznou platnost, naproti tomu druhou považují za sféru, jejíž hodnota je jen v ukazování a napomínání. Toto stanovisko prozrazuje především pozitivistický přístup, jež je v rozporu s nejlepšími klasickými a křesťanskými právními tradicemi. Autentická interpretace Božího slova, uskutečňovaná Magisteriem církve, má právní rozměr do té míry, do jaké se týká právního kontextu, přičemž nepotřebuje žádné dodatečné formální procedury, aby se stala právně a morálně závaznou.“²³

3. Učení Benedikta XVI.

Při svém prvním setkání s Římskou rotou 28. ledna 2006 Svatý otec Benedikt XVI. konstatoval: „Během tohoto prvního setkání s vámi se raději soustředím na to, co je základním styčným bodem práva a pastorače: na lásce k pravdě. (...) Kanonický proces o neplatnost manželství je principiálně prostředkem sloužícím ke zjištění pravdy o manželském svazku. Jeho konstitutivním cílem tedy není nepotřebné ztěžování života věřícím, a už vůbec ne vyhrocování sporů nimi, nýbrž pouze služba pravdě. Ostatně instituce procesu není obecně ve své podstatě nástrojem sloužícím realizaci jakýchkoli zájmů, ale vhodným nástrojem, jenž umožňuje naplnit požadavek spravedlnosti tím, že se každému dostane toho, co mu náleží. Proces je právě svou základní strukturou institucí sloužící spravedlnosti a míru. Cílem procesu je totiž nestranné zjištění pravdy třetí stranou poté, co byla stranám zaručena stejná možnost předkládat argumenty a důkazy v příslušném rámci procesní rozpravy. Taková výměna názorů je obvykle nutná, aby mohl soudce poznat pravdu, a v důsledku toho věc spravedlivě vyřešit. Každý procesní systém by měl tedy vést k tomu, aby soudci mohli účinně přijímat objektivní a efektivní rozhodnutí.“²⁴

A dále: „Kritérium hledání pravdy, jež nám pomáhá pochopit dialektiku procesu, může také sloužit k uchopení jiného aspektu tohoto problému: jeho pastoračního aspektu, jenž nelze oddělovat od lásky k pravdě. Někdy se totiž stává, že je pastorační láska deformována shovívavostí k lidem. Může se zdát, že jde o pastorační postoje, ty však ve skutečnosti neslouží dobru lidí ani samého církevního společenství; vyhýbání se konfrontaci s pravdou, která osvobozuje, se může stát přímo

překážkou spásného setkání každého člověka s Kristem. Princip nerozlučnosti manželství, jasně potvrzený na tomto místě Janem Pavlem II.,²⁵ je součástí celku křesťanského tajemství. Dnes jsme však nuceni bohužel konstatovat, že tato pravda bývá občas ve vědomí křesťanů a lidí dobré vůle zatemněna. Právě proto je možno věřící a nekřesťanské manžele čelící obtížím uvést v omyl, pokud v nich posilujeme, byť jen nepřímo, sklon zapomínat na nerozlučnost jejich svazku. Eventuální zásah církevní instituce ve věcech o potvrzení nulity se tak může jevit jen jako běžná akceptace rozpadu manželství.

Pravda, kterou hledáme v procesech o neplatnost manželství však není pravdou abstraktní, odtrženou od lidského dobra. Je to pravda patřící k lidské a křesťanské cestě každého věřícího. Je tedy velmi důležité, aby k jejímu nalezení došlo v rozumném termínu. Prozřetelnost Boží jistě dokáže vyvodit dobro ze zla, i kdyby církevní instituce zanedbaly své povinnosti nebo se dopustily chyb. Naléhavou povinností je snaha o to, aby byla institucionální činnost církevních soudů stále blíže věřícím. Kromě toho by pastorační citlivost měla vést k pokusu předejít neplatnosti manželství ve chvíli připuštění ke sňatku a také ke snaze o to, aby manželé řešili eventuální problémy a našli cestu smíření. Tváří v tvář konkrétním lidským situacím by však tatáž pastorační citlivost měla vést k ochraně pravdy a k používání stanovených norem tak, aby byla pravda chráněna v průběhu procesu.“²⁶

Na slova bl. Jana Pavla II. z roku 1990 a své dřívější promluvy Benedikt XVI. navázal také v projevu k pracovníkům Římské rot v roce 2011. Tehdy konstatoval: „Spojení práva a pastorače bylo v centru pokoncilní debaty

o kanonickém právu. Dobře známá slova Jana Pavla II., podle nichž ‚není pravda, že by právo mělo být méně právní, aby bylo více pastorační‘, vyjadřují radikální překonání tohoto rozporu. ‚Právní a pastorační rozměr – říkal – jsou v církvi putující po této zemi nerozlučně spjaty. Existují v plné harmonii především s ohledem na svůj společný cíl – spásu duší. Během svého prvního setkání s vámi v roce 2006 jsem se snažil ukázat autentický pastorační význam procesů o neplatnost manželství, jež vychází z lásky k pravdě.“²⁷

V exhortaci *Sacramentum caritatis*²⁸ papež Benedikt napsal: „Tam, kde se objevují důvodné pochybnosti o platnosti svátostného manželství, je třeba učinit taková opatření, která jsou potřebná pro ověření jejich opodstatněnosti. Je třeba také s plným respektem ke kanonickému právu zajistit přítomnost církevních soudů na daném území, jejich pastorační charakter a také to, aby pracovaly dobře a rychle. Je třeba, aby v každé diecézi byl dostatečný počet osob připravených pro náležitou práci církevních soudů. Připomínám, že ‚je naléhavou povinností církve snažit se o to, aby byla institucionální činnost církevních soudů stále blíže věřícím.‘ (...) Je však třeba vyhnout se takovému chápání pastýřské péče, které by ji kladlo do protikladu k požadavkům práva. Vždy je nutno vycházet z předpokladu, že základním bodem pro setkání práva a pastore je láska k pravdě; ta nikdy není abstraktní, ale, „konkretizuje se v lidské a křesťanské cestě každého věřícího‘. Tedy tam, kde nebude uznána neplatnost manželského svazku a kde neexistují objektivní podmínky pro další soužití, církev povzbuzuje tyto věřící, aby se zavázali žít svůj vztah podle požadavků Božího zákona jako přátelé, jako bratr a sestra. Pak budou moci znovu přistou-

pit k eucharistickému stolu v souladu s požadavky osvědčené církevní praxe. Aby taková cesta byla možná a přinášela plody, musí se jí dostat podpory pastýřů a příslušných církevních iniciativ. V každém případě je třeba vyhýbat se žehnání takových vztahů, aby mezi věřícími nevznikal zmatek ohledně hodnoty manželství.

Vzhledem ke složitosti kulturního kontextu, v němž církev v mnoha zemích žije, synoda také doporučila věnovat maximální pastýřskou péči přípravě snoubenců a předběžné verifikaci jejich přesvědčení o nezpochybnitelných závazcích pro platnost svátosti manželství. Seriózní posouzení této otázky může napomoci tomu, abychom předešli situaci, v níž citová vzplanutí a povrchní důvody vedou dva mladé lidi k přijetí odpovědnosti, již následně nejsou schopni dostát. Dobro, které církev i celá společnost očekávají od manželství a rodiny na něm založené, je příliš velké na to, aby tomuto specifickému pastoračnímu úkolu nebyla věnována důkladná péče. Manželství a rodina jsou instituce, které je třeba podporovat a chránit před vším, co by je mohlo zpochybnit v jejich pravdě, neboť veškerá škoda jim způsobená je ve skutečnosti ranou zasazenou celému lidskému společenství.“²⁹

Benedikt XVI. kromě toho v roce 2007 v poselství účastníkům vzdělávacího kursu v oblasti manželského a procesního kanonického práva řekl: „Manželské církevní právo není k tomu, aby věřícím komplikovalo život. Jeho účelem je pouze služba pravdě.“³⁰

Vztahy mezi řádem lásky a právním řádem v církvi Benedikt XVI. nejpřiléhavěji formuloval v rozhovoru poskytnutém Peteru Seewaldovi: „Církevní právo trestní se uplatňovalo až do konce padesátých let; nebylo sice dokonalé – mnohé lze kritizovat – ale navzdo-

ry tomu všemu bylo používáno. Od poloviny šedesátých let však jednoduše přestalo být aplikováno. Panovalo přesvědčení, že církev již nemůže být církví práva, ale má být církví lásky; neměla by tedy trestat. Tímto způsobem bylo odstraněno vědomí, že i trest může být aktem lásky. Tehdy také došlo ke zvláštnímu zatemnění mysli mnoha veskrze dobrých lidí. Dnes se musíme znovu učit, že láska k hříšníkově a láska k oběti jsou ve správném vztahu, trestáme-li hříšníka možnou a vhodnou formou. V minulosti k takové proměně vědomí došlo, a tato proměna pak vedla k nepochopení práva a nutnosti trestu, a nakonec také ke zúžení pojmu lásky, která nezname-

ná jen milé a laskavé jednání, ale také život v pravdě. A pravda je také to, že je zapotřebí trestat ty, kteří zhřešili proti pravé lásce.⁴³¹

Výše uvedené výroky bl. Jana Pavla II. a Benedikta XVI. vedou k jednoznačnému závěru: právo v církvi má smysl výlučně v pastoračním kontextu. Reagujeme-li na otázku položenou v názvu článku Právo a pastorační konflikt nebo shoda cílů? musíme odpovědět, že oba aspekty církevních aktivit mají shodný cíl: spásu duší, která musí být vždy nejvyšším zákonem.

Přeložil Roman Madecki

Poznámky

¹ Více na toto téma L. ADAMOWICZ, *Lex – Natura – Ecclesia*. Międzyreligijne, międzywyznaniowe i międzyobrazkowe normy prawa kodeksowego Kościoła katolickiego, Lublin 2004.

² G. GHIRLANDA, *Wprowadzenie do prawa kościelnego*, Kraków 1996, s. 35–36.

³ L. GEROSA, *Prawo Kościoła*, Poznań 1999, s. 64.

⁴ R. SOBAŃSKI, *Teoria prawa kościelnego*, Warszawa 1992, s. 90–91.

⁵ JAN PAWEŁ II, *Przemówienie do Korpusu Dyplomatycznego*, 9. 1. 1989, in: JAN PAWEŁ II, *Dziela zebrane*, Kraków 2007, s. 521–527, n. 7.

⁶ Tamtéž.

⁷ GIOVANNI PAOLO II, *Messaggio ai partecipanti ad un Convegno organizzato dall'Unione Giuristi Cattolici Italiani*, 6. 12. 1996, dostupné online: http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/messages/pont_messages/1996/documents/hf_jp-ii_mes_19961206_catholic-jurists_it.html [cit. 16. 7. 2012].

⁸ JOHN PAUL II, *Address of His Holiness John Paul II to the Heads of the Police Forces from the Member Nations of the European Union*, 2. 4. 1996, dostupné online: http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/speeches/1996/april/documents/hf_jp-ii_spe_19960402_police-forces_en.html [cit. 16. 7. 2012], polský text in: L'Osservatore Romano, vyd. polskie 17, 1996, n. 6, s. 33–34.

⁹ IOANNES PAULUS II, *Constitutio apostolica „Sacrae disciplinae leges“*, 25. 1. 1983, in: Acta Apostolicae Sedis (AAS) 75, 1983, s. 11, polský text in: Jan Paweł II, *Dziela zebrane*, s. 43–46.

¹⁰ Tamtéž.

¹¹ GIOVANNI PAOLO II, *Discorso per la presentazione ufficiale del nuovo Codice di diritto canonico*, 3. 2. 1983, dostupné online: http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/speeches/1983/february/documents/hf_jp-ii_spe_

19830203_nuovo-codice_it.html [cit. 16. 7. 2012], polský text in: L'Osservatore Romano, vyd. polskie 4, 1983, n. 3, s. 16–17.

¹² Tamtéž.

¹³ PONTIFICIUM CONSILIUM DE LEGUM TEXTIBUS, *Instructio servanda a tribunalibus dioecesanis et interdioecesanis in pertractandis causis nullitatis matrimonii „Dignitas connubii“*, Typis Vaticanis 2005.

¹⁴ IOANNES PAULUS II, *Constitutio apostolica „Sacri canones“*, 18. 10. 1990, in: AAS 82, 1990, s. 1033–1044, zde s. 1037, polský text in: Jan Paweł II, *Dziela zebrane*, s. 105–110.

¹⁵ Tamtéž, s. 1038–1039.

¹⁶ IOANNES PAULUS II, *Alocutio ad Romanae Rotae Praelatos, auditores, officiales et advocatos anno iudiciali ineunte*, 18. 1. 1990, in: AAS 82, 1990, s. 872–877, polský text in: JAN PAWEŁ II, *Dziela zebrane*, s. 678–681, n. 2.

¹⁷ Tamtéž, n. 3.

¹⁸ Tamtéž, n. 4.

¹⁹ PAULUS VI, *Alocutio ad Tribunalis Sacrae Romanae Rotae Decanum, Praelatos Auditores, Officiales et Advocatos, ineunte anno iudiciali*, 28. 1. 1978, in: AAS 70, 1978, s. 181–186, zde s. 182.

²⁰ IOANNES PAULUS II, *Alocutio*, 18. 1. 1990, n. 7.

²¹ Viz kán. 391, 1419, 1423 § 1.

²² IOANNES PAULUS II, *Alocutio ad Tribunal Rotae Romanae iudiciali ineunte anno*, 29. 1. 2005, in: AAS 97, 2005, s. 164–166, polský text in: JAN PAWEŁ II, *Dziela zebrane*, s. 743–745, n. 5.

²³ Tamtéž, n. 6.

²⁴ BENEDICTUS XVI, *Alocutio ad Tribunal Rotae Romanae*, 28. 1. 2006, in: AAS 98, 2006, s. 135–138, zde s. 136, polský text in: L'Osservatore Romano, vyd. polskie 27, 2006, n. 4, s. 28–30.

²⁵ IOANNES PAULUS II, *Alocutio Ad Romanae Rotae iudices et administratos*, 21. 1. 2000, in: AAS 92, 2000, s.

350–355, polský text in: JAN PAWEŁ II, *Dziela zebrane*, s.718–722; Týž, *Alocutio ad Romanae Rotae tribunal*, 28. 1. 2002, in: AAS 94, 2002, s. 340–346, polský text in: JAN PAWEŁ II, *Dziela zebrane*, s.729–733.

²⁶ BENEDICTUS XVI, *Alocutio*, 28. 1. 2006.

²⁷ Týž, *Alocutio ad sodales Tribunalis Rotae Romanae*, in: AAS 103, 2011, s. 108–113, polský text in: *L'Osservatore Romano*, wyd. polskie 32, 2011, n. 3, s. 20–23.

²⁸ Týž, *Adhortatio apostolica postsynodalis „Sacramentum caritatis“ ad Episcopos, sacerdotes, consecratos consecratasque necnon christifideles laicos de Eucharistia vitae missionisque Ecclesiae fonte et culmine*, 22. 2. 2007, in: AAS 99, 2007, s. 105–180.

²⁹ Tamtéž, n. 29.

³⁰ Papež toto pravidlo připomněl v poselství k účastníkům vzdělávacího kursu v oblasti kanonického práva manželského a procesního na Papežské univerzitě Svatého Kříže ve dnech 17.–21. 9. 2007, cit. podle: Katolicka Agencja Informacyjna, depesza z dnia 21.09.21, godz. 17:27: Benedykt XVI: *kościelne prawo małżeńskie to służba prawdzi*, dostupné z: http://system.ekai.pl/kair/?screen=depesza&scr_depesza_id_depeszy=383770 [cit. 16. 7. 2012].

³¹ *Światłość świata. Papież, Kościół i znaki czasu*, Kraków 2011, s. 37–38.